Commonitorium (Latin)

Orientius (early 5th century)

SermonIndex.net / Church Fathers

Commonitorium

Orientii Commonitorivim — Liber Primus
Quisquis ad aeternae festinus praemia uitae,
perpetuanda magis quam peritura cupis,
quae caelum reseret, mortem fuget; aspera uitet,
felici currat tramite, disce uiam.
nam nos, et carnis uitiis et tempore uicti,
terrenum gradimur sine doloris iter:
solaque permixtis haec sunt modo gaudia uotis,
si, quod non facimus, saltem alii faciant,
ut quia nunc istud, quod protinus effugit, aeuum
infidis capti degimus inlecebris,
lasciuum miserum fallax breue mobile uanum,
† heu noxarum malus origo praecipitat,
omnibus his, raptim quae sunt moritura, relictis
tu forti teneas non moritura fide.
ergo, age, da pronas aures sensumque uacantem:
uita docenda mihi est, uita petenda tibi.
sed, quo sit melior nostri doctrina libelli,
et teneat rectas carminis ordo uias:
te, deus omnipotens, et corde et uoce rogare,
te sine nec linguam soluere, Christe, placet,
demere qui tenebras reuocato lumine caecis,
auditum surdis auribus inserere,
corporis et mentis saeuos depellere morbos,
soluere mutorum qui pius ora soles:
te penes officium nostri est et cordis et oris:
da sentire mihi, da mihi posse loqui,
nimirum ut nostram uegetent tua munera linguam,
ac per te de te sit tibi sermo placens,
mandato cum iussa tuo superauerit omnem
naturam nostra uoce loquens asina

atque sua stimulis subigentem terga Balaam
terruerit miro quadrupes alloquio,
qui magno trepidi regis crebroque rogatu,
dira super sanctum uerba parans populum,
non potuit proprie motam sibi subdere linguam,
ore aliud dicens, corde aliud cupiens.
nam male dicturus nimie benedicere coepit,
impendens aliis ora parata aliis.
ergo nisi eloquium, sensum nisi, Christe, ministres,
conatusque animae tu nisi, Christe, regas,
ora homines omnes et muta et bruta tenebunt
quodque etiam possunt, hoc quoque non poterunt.
principio geminam debes cognoscere uitam,
a domino indultam cum ratione homini,
ut, quoniam brutum terreno est pondere corpus,
ast anima afflatu est uiuificata dei„
nullum sentirent animae dispendia finem,
esset in hoc fragili corpore uita breuis.
unam nascendi ratio prius omnibus affert,
hanc cura et propriis consequitor meritis.
nasci non nostrum, nec longum uiuere nostrum:
uitam quae sequitur uita parare potest.
et licet arbitrio domini sumamus utramque,
ac neutra obueniat, ni deus hoc iubeat,
prima tamen celeri fertur per prona rotatu,
quae sequitur totis est data temporibus.
in primam ignari nulla mercede uenimus,
altera de summo parta labore uenit.
nascimur ut dominum caeli terraeque marisque
quaeramus toto peruigiles studio.
quaerimus, ut qui sit, quantus uel qualis, agat quid,
uero possimus noscere iudicio.
noscimus, ut digna compertum laude colamus:
ut uitam tribuat perpetuam, colimus.
G5 et colimus non ture dato, non sanguine fuso,
non uino madidi, non epulis grauidi.
aurum uestis odor pecudes libamina gemmae,
et quae rara homines uel pretiosa putant,
ante deum, ut uiles terreno e pondere moles,
ut caenum, ut sordes, sic inhonora iacent.
omnia sunt eius, cuius nos esse fatemur.
nil proprium est nobis: ipse habet, ipse dedit.

ecce etenim sancto proclamat in ore prophetae:
nolo tuos hircos, nolo tuos uitulos.
et species agri mecum est et gloria caeli:
orbis enim meus est, et quod in orbe meum.
debita soluantur sancto mihi pectore uota:
hostia me laudis puraque uox celebret.
ergo nihil noster poteris praetendere lector,
istis quod tibi sit difficile in monitis.
non longe positum, non est aliunde petendum,
non re, non sumptu, non opus est pretio.
sufficit ut dominum mundi rerumque parentem,
cuius in arbitrio uel bona uel mala sunt,
sensu maiori uincentem uerba loquentis,
unum, incorporeum, perpetuoque sacrum,
omnia complexum uel semper in omnibus unum,
corde pius credas, credulus ore roges.
sed quid sic nudis tantum sermonibus utor,
tamquam nulla dei sint super hoc monita?
nam primum ueteri cautum sub lege memento,
quae dudum in solidis scripta fuit tabulis,
quod nunc per dominum renouat data gratia Christum,
atque euangelii uox ueneranda sonat,
ut, quod saxa prius, modo pectora nostra tenerent,
esset et uberior bis repetita fides.
affectu toto dominum totisque medullis
atque tuum toto dilige corde deum.
et recte: quid enim poteris tu iustius umquam
obstrictus tantis soluere muneribus?
qui tibi, cum limus terrena in faece iaceres,
dempsit perpetui temporis esse Iutum:
qui tibi, quod membris constas, quod mente moneris,
quod lingua loqueris, quod ratione sapis,
quod manibus tangis, graderis pede, lumine sentis,
aure audis, sentis naribus, ore probas,
ante aliquod meritum propria pietate ministrat,
corporis atque animae sic pater ut dominus:
et non hoc solo contentus munere, quo te
instruxit membris, sensibus excoluit:
qui tribuit uitam, largitur commoda uitae,
omnibus ut tibi sit praedita deliciis.
ecce tibi caelum pendet, tibi terra recedit,
aera librantur, fluctuat oceanus:

noctes atque dies succedunt mensibus anni,
sol splendet, lucent sidera, luna rubet.
uer fundit blandos uario sub germine flores,
aestas iam grauida fructibus arua coquit,
autumnus musto madidus, praepinguis oliua est,
ignibus admotis frigora nescit hiemps.
imbribus arcendis confirmas pendula tecta;
ignoras uentos aedibus oppositis;
hirtaque lanigerae depectens terga bidentis
mollibus inuolucris algida membra tegis;
leuia nec desunt niuei uelamina lini; ,
sunt etiam Eois pallia uelleribus:
illa ferax iacto reddet tibi semine tellus,
haec carpent celsis Seres in arboribus.
denique per totum qui circumuoluitur annum,
quidquid habes, totum dat tibi cura dei.
campus messe uiret, uestitur palmite collis,
arbore diuersa mitia poma metis,
et studium impendens fecundo prouidus horto
utile quo libuit tempore sumis holus.
accendis pinguem quaecumque in lumina pinum,
nobilibus mensis cerea flamma micat.
nec modo terreno tantum seruire iubetur
per uarios usus subdita terra homini:
ipsa etiam quidquid fertur prope nubila, quidquid
alto subductum uoluitur in pelago:.
nunc fallente cibo, nunc texto in retia lino,
artibus innumeris inde uel inde petis.
et tibi nunc imo trahitur de gurgite piscis,
aere nunc summo decipiuntur aues.
a.gmina uenanti procumbunt densa ferarum
icta procul iaculis uel laqueata plagis.
prona petis ferro, canibus fugientia sistis,
contundis frenis ora ferocis equi.
ad iuga panda boues cogis, ad mulctra capellas:
destillant crispis dulcia mella fanis.
de saxis gemmas, aurum producis harenis,
lentaque de terris igne metalla coquis:
gramina discernis tristes medicantia morbos,
pellis letiferum sedulus arte malum.
quin etiam ut mercem peregrino a litore sumas,
et tua des aliis atque aliena petas,

flumina remigio percurres, aequora uelo:
ibis longinquas absque labore uias.
aut si formidas pelagus, carpenta mouebis,
seque tuis sternet terra notanda rotis.
tum si iactatum quaerit blanda otia corpus,
umida puluereum balnea suscipient;
atque cauo tota spoliatus ueste lauacro,
marcida perdomitis membra fouebis aquis.
tot tantisque bonis domini tibi munere partis
quid tandem dignum reddis amore pio?
aut quibus haec opibus, quibus et persoluere donis,
uel quanto poteris pendere seruitio?
nec tamen haec dominus, cuius sunt omnia, quaerit:
sufficit ut dominum seruus amatus ames.
haec quoque mandati succedit forma secundi,
proximus ut tibi sit sic, uelut ipse tibi es.
nosco salutiferam mansuro munere legem,
uno quae cunctis prospicit officio.
nam cum aliena mihi mandatur cura, necesse est
ut mea mandetur sic quoque cura alii.
ecce pecus pecudem fecunda ad pabula ducit,
ammugit proprio bucula laeta gregi.
murmure respondent, qua possunt uoce loquuntur,
inque uicem docilis lambere lingua solet.
nec caret affectu quod fluctibus occulit aequor,
et uolucris uolucri est et fera blanda ferae.
tum si quando uenit quocumque ex agmine praedo,
fortior inualidos ungue uel ore premens,
seu uolucrum res est, siue est res illa ferarum,
undique collectis tenditur auxiliis,
captiuam comitem cursu grege uoce uolatu,
etsi non possunt, eripuisse uolunt.
cumque ita se solo naturae munere seruent,
quae nec consilio nec ratione uigent,
quid mirum domini si iussa uerenda secutum
mutua constringet cura hominis hominem,
atque usu ingenio rebus ratione peritus
ut sua quae tua sunt commoda frater agat?
hinc uenit illa placens merito sententia, nectens
humanum parili condicione genus:
ne facias aliis quidquid fieri tibi non uis,
idque aliis facias quod tibi uis fieri.

quod genus est hominum, qui ritus sexus et aetas,
quis neget hoc rectum, quis neget hoc facile?
quid non mandatum late conplectitur artum?
plenius hac tradi quid breuitate potest?
namque ea quae mala sunt, fieri modo sic mihi nolim,
ut rursum cupiam quae bona sunt fieri.
indice non opus est, doctor nec quaeritur ullus:
de nobis scimus quae bona, quae mala sunt.
gaudebis certe, si quis te nocte uiantem
blandus uicinum ducat in hospitium:
tu quoque sollicitus prouisis excipe tectis
illum, qui sera nocte uiator erit,
ueste tegi nudus, sitiens ad pocla uocari,
esuriens optas ut satiere cibis:
te quoque permoueat proprii par cura laboris,
diuide cum miseris pallia, pocla, cibos.
ecce manum poscis lapsus, solacia maestus,
auxilium trepidus, consilium dubius:
id maestis dubiis trepidis labentibus offer:
in simili causa fac ut ameris amans.
certe incusari te falso crimine non uis:
crimine falso alios insimulare time.
odisti furem: furtum fuge; perdere non uis
per uim quae tua sunt: nil uiolenter agas.
pacta tibi dubio non uis nutare paratu:
promissam certo pectore redde fidem.
quae tibi detraxit uelles succidere linguam:
cura sit ut nullum liuida uerba notent.
mutua cum poscis, uis sumere protinus aera:
mutua poscentem dextera prompta iuuet.
elatos fastu damnas: depone tumorem;
quod fugis in celsis nesciat inferior.
certe si soror est uel mater caraue coniunx,
quarum ne uitam fama grauis maculet„
perpetui curam cauta pietate pudoris
-filius aut frater siue maritus agis:
haec ueneranda tibi si nomina temptet adulter,
ferrum in uindictam non satis esse putas.
nonne eadem poena reus es, si tu quoque furtim
aggrederis castos sollicitare toros?
hinc fuit, ut dominus prima sub lege iuberet
pensari paribus crimina suppliciis:

pro damno damnum, uulnus pro uulnere, dentem
dente lui raptum, lumina luminibus.
nec minus ut propriam sub iudice redderet audax
alterius cuperet qui rapuisse animam,
iudiciumque reus non posset dicere prauum,
prauis decreta est ultio criminibus.
et licet haec melius mutarit gratia Christi,
mitia quae potius quam uiolenta docet,
est tamen est rectum, quidquid iubet ista uel illa,
seu cito restituas, seu patienter agas.
hoc tamen est melior qui Christo uindice gaudet,
seruet si domino quod dedit ille sibi.
ergo piis uotis et sanctis perfice rebus,
uita quod haec praesens, quodque futura probet,
ut te, quem raptim fugiens commendat honestas,
perpes post obitum gloria suscipiat.
nam nostris certus monitis, mansura memento
omnia, nunc stulti quae peritura putant:
atque animas isdem membris redeuntibus ipsum
crede recepturas corporis inuolucrum.
ora color sanguis uenae cutis ossa capilli,
ut nunc labuntur, sic iterum uenient,
non modo quae tumulis bene condita saxa reseruant,
aut Arabum solidans puluis odorque tegit:
sed dicto citius, formanda in membra redibit
portio de tumulis, portio de fluuiis.
quod uentus flatu minuit, quod bestia morsu,
flamma quod exussit, quodque ruina premit,
totum aderit, totum diuersa ex parte coibit,
pars uolucri aut pisci, pars laniata feris,
et quod nunc aetas sensim longaeua resoluit,
id raptim domini bucina restituet.
ut pro factorum meritis in corpore eodem,
in quo gesserunt seu bona siue mala,
scilicet ad motus animarum carne reuersa,
poena reos, iustos gloria suscipiat.
cur autem dubites, cum praecedentia monstrent
ut tibi uenturi sit manifesta fides?
respice nudatas brumali frigore siluas
iam desperatis luxuriare comis.
quae stabat maerens decusso palmite uitis
uestitur foliis, fructibus induitur.

spiceus (at) densis calamus flauescit aristis,
in terra granum quod modo putre fuit,
et quae nunc tristi squalebant arua ueterno,
laeta nouo rident germine, flore rubent.
ipse etiam uariis conclusus mensibus annus
tempore mutato mortis habet speciem,
cum uer autumno, frigus depellitur aestu,
utque hominum res est, hoc uenit, illud abit.
hoc tamen aeterno, donec deus annuit, usu
inque uicem alterno uoluitur officio:
et dum se longi sequitur rota mobilis anni,
nascitur et moritur, succidit atque redit.
nam finem noster finis non accipit, et mors
qua primum morimur, perpetuo moritur.
uictro semper motu sensuque manente,
omnis perpetuo tempore uiuet homo.
uiuet homo: fletus ast hic mea uerba sequuntur;
nam puto sic hominis sors melior fuerat,
cum sensu uitae sensum deponere poenae
et natum innatis consimilem fieri,
quam nunc, peccatis toto dominantibus aeuo,
extingui uitae, uiuere suppliciis.
nam rogo ne credas dirae ad conpendia poenae.,
quod raptim insontes debita flamma uoret.
ignibus aeternis inmersos respice colles
iugiter amburi, non tamen inminui:
et gelidos fontes et caerula flumina cerne
fundere semper aquas, semper habere tamen.
sic miseros uindex semper populabitur ignis,
ut semper seruet pabula laeta sibi.
haec si falsa putas, merito post uera probabis:
at falsa effugies, si modo uera times.
quare post mortem sequitur si uita perennis,
laetificans iustos discruciansque reos,
uiribus et totis et totis nitere uotis,
quae rectum ducunt continuare uias.
contere calcatum mortis cum principe mundum
et fuge lasciuis credere deliciis.
praecipue semper famosos despice uultus
iudiciumque tuis eripe luminibus.
nemo feret rutilos intactis uestibus ignes,
nemo inter lituos non trahet aure sonum.

nemo inter flores blandorum ambitus odorum
naribus assiduam non metet ungue rosam.
nemo diu sitiens et multo sole perustus
incumbet gelidis nec potietur aquis.
nemo uias pedibus brumali tempore carpens
conspersus pluuia nec madefactus erit.
nemo, licet mediis muris, sub tempore belli
uel bene securus uel bene tutus agit.
congressus praestat uisum, mox lumina uisu
concipiunt flammas, parturiuntque nefas.
dum ueluti iacto piscantis fraudibus hamo
primo animus capitur, post etiam moritur. -
prima mali labes heu femina! te dolus anguis,
atque hominem per te reppulit a domino. 4
erepti tu causa boni, tu ianua mortis,
tu decepta cito, tu cito decipiens.
ergo age, qui nullo maculari pectora naeuo
et purus puro niteris esse animo,
ut laqueos ignis gladios et acuta uenena
- cernere laudatam sic fugies faciem.
non ego nunc repetam per tot iam saecula quantos
feminei uultus perdiderint populos.
praetereo clades Spartanas, Troica bella,
et raptu excidium quam prope, Roma, tuum,
cum gentes nulla domini sub lege nec ullis
sanctorum ad uitam perdomitas monitis,
qua furor impulerat, lasciuus duceret auctor,
esset et hoc licitum quod fuerat libitum.
de sacris, inquam, de sacris percipe libris,
obprobrio quantis turpis amor fuerit.
te Dinae species nimio sub amore ruentem
exstincxit, Sichem, cum patre, cum patria.
nam male compressam fratrum pia cura sororem
promittit thalamo, uindicat in gladio.
hunc quoque laudatum psalmorum carmine Dauid
forma placens celso deposuit solio,
cum male lasciuum comperto crimine corpus
sacco contegeret, contereret cinere.
Thamar forma duos sub eodem tempore fratres
incesti et ferri perpulit in facinus.
unus corrumpit, corruptam ulciscitur alter:
ultio quae iusta est, desinit esse pia.

ipse etiam Salomon, cuius sapientia prisco
tempore et (in) toto nobilis orbe fuit,
ducitur in facinus uetito laqueatus amore, -
370 femineo subdens turpia colla iugo,
et domini inmemorem merito praeconia laudum,
quae iuuenem ornarant, destituere senem.
forma placens regi leto te tradidit, Aman:\'
forma tuum rapuit, dux Oloferne, caput.
375 illum mirifico famosum robore Samson
forma decens saeuis tradidit allophylis.
sanctus (is) et uictor per tot modo proelia miles,
heu male femineis subditur arte choris,
ut iam pollutus, pariunt quia crimina poenam,
380 oscula uirginibus, terga daret gladiis.
tu quoque Leuitis tantum dilecta nec uxor,
insano iuuenum subdita nocte toro,
uindictae studio totas in bella dedisti
perdere contentas siue perire tribus,
385 ut membris lacero dispersis funere Gabaat
efficeret diris ignibus usta rogum.
non, mihi si linguae centum sint oraque centum,
expediam quantum forma placens noceat.
lasciuo clamat benedictus apostolus orbi,
390 dans etiam licitis iura seuera toris;
coniuge possessus, contempta coniuge liber
non similem causam relligionis habent.
coniugis implicitum detentat cura maritum:
solum uult caelebs emeruisse deum.
395 sed quia nonnumquam succumbunt lumina et omne
ancipiti rectum labitur in biuio,
si purum maculare animum parat impius hostis,
semper ouans castam sollicitare fidem,
accipe tela, quibus cordis pia moenia serues:
400 crux tibi sit clipeus, crux tibi sit gladius.
supplicibus lacrimis gemitu prece pectore tunso,
quaere salutiferum nocte dieque deum.
ac ne paulatim facilem spes palpet amorem,
lapsum a praecipiti perge referre pedem.
405 non ignarus enim miseris succurrere tempto,
omnia perpessus, quae fugienda loquor.
respicis ad formam? sed saeuas respice poenas,
respice quid laudes, respice quid timeas,

internisque oculis et uero lumine cerne
de terra ad caelum deque homine ad dominum.
hic breuis est fine exiguo claudenda uoluptas:
illic perpetuo sulphure flamma uorax.
audi clamantem celsa cum uoce propheten,
seu mandata legas pristina, siue noua:
\'quae laus in uultu est? faenum omnem credite carnem,
quippe ut flos faeni gloria carnis erit.\'
nam ueluti flores ictus metit, atterit aestus,
confundunt imbres, fortior aura rapit,
sic uultum quicumque placet, consumere tempus
et tumor et liuor despoliare potest.
atque ipsam ut taceam, quae conterit omnia, mortem,
quanta licent morbis febribus ulceribus?
hi modo qui canent albo sordente c.apilIi,
conlatas olim non timuere pices.
pendula quae maerent rugis deformibus ora,
praetulerant uanum conspicienda decus.
qui nunc in laxa tremulus pes pelle uacillat,
uix dederat tenui signa notata solo.
ceruix colla manus et quod nunc omnibus horret,
heu miseris quondam causa furoris erant.
lumina, quae madidus deformia subluit umor,
stellarum rutilae ceu micuere taces.
respice quod paucis floret nec permanet annis,
et tamen aeternis culpa manet lacrimis.
ergo puellares uultus formasque decentes
aut uerso aut merso despicies capite.
atque ut sis penitus sic corde ut corpore purus,
ut nullum facias suspicione reum,
da studium curans et semper prouidus opta,
ut sit nulla tibi femina iuncta nimis.
amittet uires, si non sint obuia, uentus:
pabula si desint, irrtus ignis erit.
ac ne mandatis tantum pars una putetur
ad uitae rectas sollicitata uias,
si qua uiri discunt, credat sibi femina dici:
et meritum et poenas hic quoque sexus habet.
oderit ignotos audax attendere uultus
seque tamen notis abdere luminibus.
nam male permixto ludentia lumina risu
blandum saepe solent ore tacente loqui.

atque amor, ut lacrimae, quas fundi iniuria cogit,
ex oculis surgit, pectoris ima petit.
ergo qua iuuenes praecepti lege monentur,
hac fugiat cunctos femina casta uiros.
iam si corporeas calcaris corpore casto
inlecebras, reliquum discute cordis onus.
namque subire solet nigri de felle ueneni,
multiplicis mater criminis inuidia.
inuidia infelix mortem moritura parauit:
angelus hac celsi decidit arce poli,
dumque hominem properat caelesti pellere regno,
detrudi in tenebras ipse prior meruit.
hinc domini in cunctos uindex sententia uenit,
omnibus haec reliquis mortibus una rea est:
haec belli rabies, haec est discordia pacis,
plus sibi, quam cui uult saeua nocere, nocens.
haec Ioseph nimio fratrum sub crimine causa
primum seruitii, mox fuit imperii.
haec iusti fratris maculauit sanguine Kain,
haec Dauid mortis quam prope causa fuit,
cum, iam confecto solius robore bello,
extolli nollet laude socer generum.
hac primae cogente gemens operarius horae
uincere fossorem nititur undecimae.
haec postrema dedit crucis in ludibria Christum,
dum peragit liuor credulitatis opus,
et praeceps populus signa ac miracula rerum
obtutu cernit, pectore non recipit.
in tantum studiis furialibus improba cunctos
a uero in facinus uerterat inuidia,
ut non nescirent, sed nollent credere, quod tunc
esset per dominum glorificandus homo.
nec cura leuiore dehinc uitare memento
unius innumerum crimen auaritiae.
omnibus in terris, quas sol uidet, aequora claudunt,
quasque dies adeunt, quasque tegunt tenebrae,
ignoto nobis quidquid diffunditur orbe,
omnibus in regnis, omnibus in populis,
infectis morbo multorum mentibus haec est
radix causa caput fons et origo mali.
innocuos quidquid dominus formarat in usus,
haec male mutatis perdidit officiis.

quid quereris diros portus uentosque furentes,
tristia famosis aequora naufragiis?
tu caesam siluis annoso robore quercum,
si tignis non est utilis, adde focis.
contentusque tuo, submotum si qua per orbem
nascuntur, patiens crede negata tibi.
et pelagi motus et saeuas flare procellas
securus tuto litore prospicies.
usum naturae uitium fecistis, auari,
nata bona prauis usibus esse mala.
e terra genitum terrena in munera ferrum
falcibus incuruum, uomeribus rigidum,
in caedem et diras, bellorum crimina, mortes
armamus contis missilibus gladiis.
pelleret ut frigus uiolentum accepimus ignem,
pelleret ut tenebras discoqueretque dapes:
coepimus insani flammas inmittere tectis
atque exurendis subdere corporibus,
tamquam esset paruum praedandi in crimine crimen,
ni ferret sparsas sanguine raptor opes,
et miseros poenis uariis uis ultima cogat,.
cum quod habent perdant, dicere si qua latent.
fratribus inuisos fratres, uitamque parentum
exosam natis fecit auaritia.
de uero falsum, de falso fingere uerum
saeua per innumeras haec docet insidias.
hac faciente reus dum partem subtrahit auri,
in mortem totus transiit Ananias,
nec solus; sociam nam foedi in crimine falsi
coniunxit misero par quoque poena uiro.
haec miseros homines mortis sub tempore fecit
non bene postremis fidere iudiciis.
subduntur tabulae, conquiritur undique testis,
ore ferens falsum, pectore uera premens.
scalpuntur gemmae similes, manus improba discit
heu male mentitas assimulare manus,
ut pater alterius factus credatur et heres
non possit proprii filius esse patris.
hac duce custodes inter securus adulter
peruenit ad castos muneribus thalamos.
itur in omne nefas animis manibusque paratis,
aurum si pretium constituas sceleris.

dic, rogo, quid (miserum) tantus furor t laxat habenas,
ut tibi non sat sit, quod tibi iam satis est?
inmensis properas terris coniungere terras,
claudendus parui marmore sarcophagi?
alterius damno fieri locupletior ambis?
quod rapis ex aliis, mox erit alterius.
et cursu celeri sic post amissa dolebis,
ut doluere illi qui tenuere prius.
ceu non casuras inmensum construis arces,
ipse tamen raptim qui moriturus eris?
comitur in somnos tenuato lucida uitro
marmoribus uariis lubrica cella tibi:
tamquam non adeat lignis coeuntia tecta
in bene securo pectore tuta quies.
certe non aliter sitientia proluit ora,
quem palmae obtulerint, quem caua gemma liquor:
et sic suscipient rabidi ieiunia uentris
quos crystalla dabunt quosque patella cibos.
an non pellendo glacialis frigora brumae
hirta tibi melius pallia praebet ouis,
quam quae, lentato per lubrica fila metallo,
alternos frangit uestis onusta gradus?
quo tibi perlucens habitus, qui tegmine raro
offerat ignotis membra tegenda oculis?
argentum atque auri moles et gemma coruscans
e mundo et mundi est: hinc uenit, hic residet.
uenisti in uitam nudus, nudusque redibis:
nil tecum attuleras, ferre nihil poteris.
ferre tamen poteris contempta hic munera mundi:
mitte secuturus, quae duplicentur, opes.
nam seruata nimis quae mox bona non tua fient,
si tibi non serues, sic erit ut tua sint.
munera quae donat moriens, haec munera non sunt:
donat enim quod iam desinit esse suum.
qui sanus metuensque nihil, qui mente quieta,
qui sibi dum uiuit dempserit, ille dedit.
quodque sibi dempsit, melius reparabitur illi:
integra mox capiet, qui peritura dabit.
condita nam caelo non fur, non auferet hostis,
non tinea aut pluuiae flammaque carpet edax:
caelo autem condes quidquid pro nomine Christi,
Christum respiciens, pauperibus tribues.

qui post assumptae carnis mysteria dicit:
uestior in nudis, subleuor in miseris,
uisitor in clausis, curor confotus in aegris,
adiuuor in paruis, protegor in uiduis,
et quodcumque facis misero uel non facis, illud
crede mihi fieri, uel mihi non fieri.
ac ne pauperiem pauper praetendere possis,
ut color iniustae detur auaritiae,
si tibi non fuerint sumptus quos quaerit egenus,
non cibus aut calida est qua foueatur aqua,
cum poscit sitiens, gelidus sub nomine Christi
oblatus poterit praemia ferre calix.
hoc, quo quisque potes, miserum solare rogantem,
et si defuerint munera, uota dabis.
ipsa etenim ante deum non est peritura uoluntas,
si bene non poterit, quae bene uel cupiet.
hinc fuit ut dominus monitis felicibus omnes
\'coniungi uellet pacis amore homines,
et quae per sanctos laudauerat ante prophetas,
discipulis proprio traderet ore suis,
dum nihil iniustum, nil durum, nil uiolentum,
nil leue, nil cupidum, nil graue, nil uarium,
uel facere in rebus, uel uerbis dicere posset
casto seruatus pectore pacis amor.
hinc cohibet totum pacis concordia mundum,
quae brutis etiam cum ratione datur.
et cum flammiferis frigentia, mollia duris,
siccis cum pugnent umida, lenta citis,
omne per ignotas tacito moderamine causas
uno consociat foedere pacis opus.
sic, modo si paruis cupias componere magna,
corporeum frenat pacis amor populum,
ut sub terreno sociatus principe discat
regi caelorum soluere uota simul.
ergo mei similis peccator, me minor imo —
omnes criminibus namque ego uinco meis —
pacem placatus, pacem quoque laesus amato:
pax in uisceribus, pax sit in ore tuo.
pelle odium, contemne minas, depone tumorem,
offensam teneant tempora nulla tuam,
ut te sol blandae seruantem uincula pacis
deserat abscedens, inueniat rediens.

Liber Secundus

Si monitis gradiare meis, fidissime lector, caerula securus colla premis colubri. cumque aderit Christus iudex, mox obuius ibis per tenerum blandis aera uecte notis. 5 tantum ut mandatis quouis sub tempore in istis praetereat curam portio nulla tuam. an si uentosae moueat te gloria linguae, quam suadet uano Tullius eloquio — sin fugienda, iocus conuiuia sermo uoluptas, 10 sic etiam aequaeuis dissociande tuis, — quo studio nostri seruabis uerba libelli, ut uitae meritis consociande deo? praecipuus labor est blandam contemnere laudem, quae trahit in praeceps ambitiosa homines, 15 et semper tacito festinat ad intima motu uisceribusque ipsis pestis acerba sedet. omnia dum uolumus, facimus quaecumque, probari, utque suis nullus non faueat uitiis„ lenito titulo parcum se dicit auarus, 20 acris uelatur nomine saeuitia, ac studiis totis et tota nitimur arte, ut quidquid loquimur uel facimus placeat. at tu si Christo soli uis esse probatus, gloria quaeratur nulla tibi ex homine. 25 nam cum deiectus, mox exaltabere, erisque pro domino paruus, magnus apud dominum. contentum uexet quaecumque iniuria, nulli, si male pertuleris, par quoque redde malum. ecce patrem Christus pro se lacerantibus orat, 30 supplicat et Stephanus, supplicat et Iacob, dum miti magnoque animo licet ultima passi poenarum nulli causa uolunt fieri. nullum saeua reum faciat sententia, nullum austero properes plectere iudicio. 35 festucam tenuem fraterno in lumine cernis, luminibusque tuis nescis inesse trabem. iniuste alterius cupiet describere uitam, assertor uitae qui nequit esse suae. sed nos damnati uitiis insistimus et quae 40 ipsi persequimur mox etiam facimus. fallere crede nefas! durat sententia dicens: os, quod mentitur, morte animum perimit. et quod erit uerax semper dixisse memento, et non quod non est sermo tuus resonet. 45 dulci praeterea frenos impone palato, ne sapor antiquum saeuiat inlecebris. illos caelorum donis regnisque potitos fecit mortales ambitiosa gula. dum magis in uetitum ruimus cupimusque negata 50 et, quod difficile est, hoc potius uolumus. praecipue largo uenas perfundere uino respue, ne raptim uina uenena fiant. ut nimiis quotiens sitit aestibus arida tellus, solers in fructus quam parat agricola, 55 si prius euulsas quam sol internecet herbas, inrorent madidos nubila densa dies, protinus et sentes et gramina noxia messi seminibus uictis heu male laeta feret: corpora sic multo fuerint quae dedita uino, 60 consiliis pereunt, luxuriant uitiis. et quid sordidius, quid erit deformius umquam, quam si te tibimet subtrahat ebrietas? cum caput huc illuc uergat, gressusque uacillet, mensque neget sensum, lingua tenere sonum, 65 claudantur grauido uergentia lumina somno, quid facis ignores, tu quoque cum facias. quid loquar adlatum uultu fumante calorem, et male compositis uerba soluta modis, labentes manibus calices, mensasque per ipsas 70 immixtos uino saepe redire cibos, teque per innumeros, cum uult mens saucia, motus uel gaudere nimis uel modo flere nimis, et nunc saltatu uergentia membra rotare, nunc dare lasciuis brachia mota choris? 75 exclamare libet, uino dapibusque sepultum, forte etiam proprii nominis immemorem, eius, qui donet largus tibi talia, quando orandi subeat tunc pia cura dei? pascere tam magno sumptu quot posset egenos, 80 quotque dies laetos haec daret una dies? at te nunc saturo pauper ieiunus oberrat: tu uinum reuomis, uix habet alter aquam. et si forte cibum uox poscit egena, negabis . ollis, quis nihil est, hoc, tibi quod superest. 85 sentio iam dudum tacitum te dicere, lector: uera quidem, sed sunt ardua quae statuis. ardua praecipimur; de terra scandere caelum, non est quod paruo stare labore

putes. magnus enim labor est; sed merces magna labori. 90 praemia qui sperat, desidiam fugiat. palmam nemo feret, nisi qui certauerit ante. non nisi uictori blanda corona datur. an tibi (si) fragiles mundi quaerantur honores, munere quo speres emeruisse hominem? 95 quidquid id est uariis quod uexat corpora saeuis, -dum celeri uitam currimus in stadio: contemptum pluuias frigus ieiunia rixas contento poteris sustinuisse animo, discurrens urbem totis lustrare diebus, 100 uix media fessus nocte redire domum, continuoque iterum prima consurgere luce, ut clausas possis primus adire fores. et cum te tenuis per dura sedilia somnus compulerit fessum deposuisse caput, 105 ille prior forsan qui serior adfuit ibit, at tua pulsabit stulta querella notos. aut si lictorem tanget uox clarior, opta ut bene submotus nec male caesus eas. sed fac quod rarum est, ut uictus ianitor auro\' 110 ac precibus tandem dicat \'adire potes\'. ingrederis lingua blandus uultuque modestus, corpore subiectus: nil tamen ista iuuant. omnis honor pretii est: ibis pro pondere numi, carta seu foliis siue petes tabulis. 115 nam si cessarit diues manus, irrita res est, et si uerba dabis, tu quoque uerba feres. en honor arrisit, quem semper in ordine mos est sumere sero quidem, sed posuisse cito. nam quod tu dederas, mox conferet alter et alter: 120 quod multi cupiunt, nemo diu tenuit. fac tamen ut longum durans honor inflet, agat te, numquidnam finem non habiturus erit? finge age mansuri signent tua nomina fastus, atque tuo felix annus eat titulo: 125 quid tandem prodest, cum desinit esse, potestas? in quo sentitur quod fuit atque abiit? et quod paulatim succedens nesciet aetas, et quod si scierit, quid tibi mercis erit? sed qui terreno tantum dependis honori, 130 tanta nunc homines ambitione colis, ut domino placeas, cuius sunt omnia, Christo insuper et regnum promereare dei, ante feres uerum falsis, ingentia paruis, uilia magnificis, perdita perpetuis. 135 deuotum uincet quae tandem iniuria pectus? ecquid erit celsum? quid tibi difficile est? namque nihil durum est, cum spes succedit, et omnis peruenit ad fructum uictus honore labor, et fructum, toto qui duret tempore, quem non 140 auferat ambitor prodigus impatiens. audis spondentem dominum noua praemia iustis, promissis semper qui meliora dabit, non conspecta oculis, non auribus insinuata, ipso non sensu praemeditata prius. 145 nunc tibi distillant pretioso cortice myrrhae, turis odorato caespite terra tumet. adde thymum uiolas casias melilota crocumque, candida puniceis lilia iunge rosis. cum tot in his terris peccator munera sumas, 150 in caelis sanctus quae bona percipies? finge age quod clarum, quod pulchrum, quod pretiosum, et toto magnum quidquid in orbe putas, hoc meritis dandum felicibus, aurea tecta, gemmatos postes purpureumque solum, 155 ruraque uernanti semper redolentia flore, lacte et melle simul flumina plena trahi. haec quia conscendunt animos, et mente uidentur, inferiora illis crede futura bonis. nec uereare tamen, longo ne tempore uictus 160 impar mandatis reperiare dei. nil habet haec longum, longo licet acta rotatu, quo nunc perfruimur tempore, uita breuis. lassa senescentem respectant omnia finem et iam postremo uoluitur hora die. 165 respice quam raptim totum mors presserit orbem, quantos uis belli perculerit populos.non densi nemoris, celsi non aspera montis, flumina non rapidis fortia gurgitibus, non castella locis, non tutae moenibus urbes, 170 inuia non pelago, tristia non heremo, non caua, non etiam tetricis sub rupibus antra, ludere barbaricas praeualuere manus. multis ficta fides, multis periuria, multis causa fuit mortis ciuica proditio. 175 insidiae multum, multum uis publica fecit. robore quae non sunt, sunt superata fame. concidit infelix cum prole et coniuge mater,

cum seruis dominus seruitium subiit. hi canibus iacuere cibus, flagrantia multis, 180 quae rapuere animam, tecta dedere rogum. per uicos uillas, per rura et compita et omnes per pagos, totis inde uel inde uiis, mors dolor excidium incendia luctus. uno fumauit Gallia tota rogo. 185 cur tamen enumerem labentis funera mundi, quae per consuetum semper aguntur iter? cur repetam quanti toto moriantur in orbe, ipse tuam uideas cum properare diem? praetereo gladlis quantum, quantumque ruinis 190 igni grandinibus fluminibus liceat; quantos bella fames perimant morbique furentes et quae per uarias mors ruit una uias. , quantos et mediae pacis sub tempore, ut esse pax possit, t cruciat debita poena reos. 195 omnis paulatim leto nos applicat hora: hoc quoque quo loquimur tempore, praemorimur. et per fallentes tacito molimine cursus urget supremos ultima uita dies. dum cibus et somnus, dum uerba et pocula mulcent, 200 siue domo sedeas, seu peregrina petas, dumque geris quodcumque geris uel non geris, ultro mors mouet alternum nil remorata pedem. cereus ut caecae positus sub tempore noctis compensare diem luminis officio, 205 dum non sentimus, lento consumitur igni, semper et ad finem flamma uorax properat: sic hominum res est: pereunt quaecumque geruntur, proficit et moritur quod sibi uita trahit. sed fac uiuacis spatia haec tam longa senectae, 210 orbis ut immunis funera respicias, sero licet ueniat, ueniat tamen ille necesse est qui non in totum finis abesse potest. nam quae nascuntur, crescunt post atque senescunt, et senio fessis nil nisi mors superest. 215 f intereunt decies qui ternos uixerit annos atque illum uixit qui modo t millesimus, postquam postremus finis retinebit utrumque, certe supremo tempore mortis idem est. quid uitam traxisse iuuat, si uiuere cessas? 220 quaeue bonis merces, si teneare malis, t cum, nisi dum frueris, fructu tangere fruendi, et uita haec uitae uiuat in officio? nam quod iam fuerat nihil est, si desinit esse; et quod non sentis, non iuuat an fuerit. 225 quid tandem prodest si te ieiunia uexent, hesternis large membra onerasse cibis, cumque tuas hodie stringat sitis (arida fauces), ante diem nimio praemaduisse t cibo? cum mediis celeri quae sunt decursa rotatu 230 eripiat sensum non reditura dies? sed nos, decurso primaeuae flore iuuentae, iam dubii gressu lumine uoce manu, cum quidquid fuimus, dolor est meminisse, fidemque omnibus eripiunt proxima praeteritis, 235 incuruos querulos consumpto corpore numquam haec quoque quae grauis est uita satis satiat. hinc est quod toto penitus uelut orbe remoti spectamus toto quidquid in orbe perit. haec miseros alio tamquam sub sole manentes 240 mortis nos propriae mors aliena monet. ante oculos longeque simul fraudamur amicis, luminibusque illinc, hinc uenit aure dolor. intereunt dulces aeuo uergente parentes, eque ipso coniunx eripitur gremio. 245 et fratris fratrem mors e complexibus aufert, at natu forsan iunior ille fuit. ordine nec uitae senior subducitur aetas, cum uideat nati funera saeua pater. nemo tamen cautus credit quod cernit, et illum 250 quod non uult, cernit se quoque posse pati. hoc tamen inde uenit, factis quia semper iniquis mortem perpetuum ducimus esse malum, et quas criminibus poenas lex sancta minatur, serius excipere credimus esse lucrum. 255 felix qui licitum finem putat esse laborum, quod, post ne timeat, cauerit ante timens. felix qui magnum magnaque indage mouendum urbibus et populis nobile iudicium constanti sperare animo uultuque sereno 260 securus uitae de probitate potest, quem faciat certis bene mens sibi conscia causis sub tanta intrepidum mole tenere caput. illic imperio quondam regnoque potentes, illic conspicui fascibus et trabeis, 2G5 quis aurum lectis dapibus,

crystalla Falerno, substratosque ostro mos onerare toros: robore famosi, laudati munere formae, ac male fidentes corporeis opibus: quorum uenter erat dominus, lasciuia uotum, spes in praesenti, gloria diuitiae: qui neglexerunt miseri uel morte sub ipsa claudendis dominum quaerere luminibus, poenam expectabunt clausi. ne quaere doceri quam poenam: factis congrua poena manet. hos tenebrae iuges caeca sub nocte manebunt: his lumen f tunc flamma seuera dabit. isti sulphureo flagrantes igne caminos cogentur laceris scandere corporibus. illos constringet uiolento infusa rigore flatibus hibernis dura gelu glacies. et cum tam discors pugnet natura gehennae, nominis unius uis tamen est uaria. nec tam diuersa possis dinoscere poena, igne sit an grauius frigore supplicium. non quod nos, istic, terrena morte peremptis, excipient unam crimina multa necem, cum quamuis saeuus pro rerum pondere iudex non aliud possit quam rapuisse animam, et quodam scelerum lucro, si plurima restent, uindictam reliquis ultio prima neget. ast illic omnes persoluet in ordine noxas succedens factis congrua poena suis. atque unum corpus per singula membra patebit, quot potuit uitiis, tot quoque suppliciis. altera crudeles, lex altera plectet auaros: facta aliter soluent et meditata aliter. est sua periuris, est (et) sua poena superbis, atque alia effusi causa cruoris erit. inuidus inpatiens mollis falsator adulter, et uini totus, totus et inlecebrae, dextram caede nocens, linguam in conuicia promptans, peruasor iactans inpius indocilis iudicii ante diem poenas dabit, ut neque paruum supplicii spatium det mora iudicii. ambibunt alios sinuosis flexibus angues, ast alios candens igne catena teret. omnia plena illic lacrimis terrore dolore, et uox nulla, nisi quam dederit gemitus. ecquidnam ulterius per singula crimina curram uexabunt diris quae miseros crucibus? quando etiam incauto si quid nunc ore loqueris, sermonis ratio est discutienda tibi. hos inter, rerum dominum quicumque negarit, summittens saxis stipitibusque caput, ille miser uere, nec erit miserabilis ulli. excipiet solus quidquid ubique nocet. innumeri uermes morituro in corpore uiuent, nec finis fumo quem dabit ignis, erit. at parte ex alia blandorum t uerba piorum, si nec uexati restituere malum, auxilium miseris, uictum tribuere petenti, affectum notis, seruitium patribus, instar flammantis fulgebunt lumina solis, uelati niueis splendida membra togis. praecipueque illi, quos Christi in lege paratos excipiunt noctes inueniuntque dies, quisque fuit uotum niueam baptismate uestem numquam femineis commaculare toris, corpore nec solo, sed toto et pectore casti, et qualem lector te meus esse uelim, uel iam felices, quae prima est gloria, uictis lucis et infidi corporis inlecebris, ueram quaerentes uitam, pro nomine Christi fundere deuotas non timuere animas. atque sacerdotes hoc sanctorum agmen habebit secretosque hominum turbinibus monachos, qui nunc spernentes blandae oblectamina famae, uenturi sperant praemia iudicii. mollia securis ducentes otia rebus pro merito uiuunt nunc bene, post melius. namque ipsi denso stipabunt agmine regem, cum terris iudex institerit dominus, atque omnes agnus quoquo se uerterit ibunt, perfusi uero lumine, luce dei. et tantum ipsorum capient uegetata decoris cernentum ut non sint ora uidenda oculis. ergo ubi terribilem dederit caua bucina cantum, aduentum tandem testificata dei; mox longis tellus rimis diuulsa patebit, ac passim flammae fulgura grando ruent, imis concusso penitus de sedibus orbe dum totae feruent inde uel inde uiae. hinc tristes gemitus, illinc pia gaudia uitae: una in diuersis uox erit agminibus. atque omnis raptim celeratis gressibus

ibit deducens subolem prosapiamque pater. cunctaque contento ducetur linea tractu, cum fuerit medius progenitor genitis. nec tibi famosas urbes gentesque remotas 360 regnaque, quae nunc sunt quaeue fuere, loquar, frigore non segnes populos, non sole perustos, quosque habuit nascens occiduusque dies: sed fuit a primi genitum quod tempore mundi usque diem mundo qui modo finis erit, 365 omnibus e terris animas iustasque reasque uno constituet iussio prima loco. nec tamen ulla illinc tanta inter milia perget, quae non sit domino dinumerata suo. ~ mox rutilum scandens eadem cum carne tribunal, 370. quam caelo intulerat glorificans hominem, omnia quae reliquis labantur in ordine saeclis, quae tunc, quaeue. dehinc lege manente. fiant, ore sacer, celsus solio, terrore uidendus, conspicuus, sed uix conspiciendus aget. 375 atque inter flammae tractus sonitusque tubarum angelicosque choros militiamque sacram, inter et infantum matrum iuuenumque senumque pallores fletus gaudia uota metus, ultima suspensae dabitur sententia turbae, 380 quae sacrosancti iudicis ore sonet: in requiem et laudem iustorum perge caterua, a regno numquam dissocianda meo, quae uobis gnarus meriti uitaeque futurae dat modo, sed dudum dona parata pater. 385 at tu mandatis semper contraria nostris, inpia tartareis claudere turba locis. illic stridorem dentes et lumina fletum, ignibus inmodicis discrucianda, dabunt. et tamen, ut uere maneant quaecumque iubentur, 390 haec erit aeterni formula iudicii: gloria quae iustum, submota morte tenebit atque reus poenae non moriturus erit. haec ego debueram factis tibi tradere, lector, ut pondus uerbis uita probata daret. 395 sed quia neglegimus miseri quaecumque monemur et satis est leuius discere quam facere, tu si commendes animo demissa per aurem omnia, quae scriptis sunt numerata meis, constanter dicam, caeli statione receptus 400 discuties saeuae uincula dura necis. atque etiam fueras qui filius ante gehennae, incipies summi filius esse dei. his illud superest, sine quo nihil omnia prosunt, ut Christum credas de patre cumque patre; 405 spiritus et sanctus nullo discrimine iunctus unum consumment nomina trina deum. at tu t cum legis nostrum quicumque libellum, nostri, seu malus est seu bonus, esto memor. et quotiens dominum perlecto carmine Christum 410 orabis, simus semper in ore tuo. quod ne me primis credas iniungere labris neue istud tuto dissimulare putes, sic te nulla dies curis compungat amaris, sic Christo totum quidquid agis placeat, 415 sic sumas sanctam domino tradente coronam, nominis abscedat ne tibi cura mei, ut peccatores uincens Orientius omnes sanctorum ueniam promerear precibus.

Source. Latin text from the Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum (CSEL) collection of the Open Greek and Latin project (digital edition of ***Poetae Christiani Minores*** edited by Michael Petschenig; Robinson Ellis; Georg Brandes; Karl Schenkl (Vienna, Prague, Leipzig, Tempsky, Freytag: 1888) Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum 16.1), encoded in EpiDoc TEI XML. Digitised and corrected by the Open Greek and Latin team (University of Leipzig and partners); the text is taken from the printed edition by OCR with correction, so some errors may remain. SermonIndex has only divided it into short sections for reading; the critical notes, margin notes and apparatus of the printed edition are not shown here but are kept in the XML download.

Licence. Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0). You may share and adapt this text if you credit the Open Greek and Latin project and release your version under the same licence.